

dr hab. Renata Przygodzka, prof. UwB¹

Zakład Ekonomii Sektora Publicznego, Wydział Ekonomii i Zarządzania
Uniwersytet w Białymstoku

mgr Mateusz Łajewski²

Zakład Ekonomii Sektora Publicznego, Wydział Ekonomii i Zarządzania
Uniwersytet w Białymstoku

Modele świadczenia usług komunalnych a kondycja finansowa gmin (na przykładzie województwa podlaskiego)

WSTĘP

Jednym z kluczowych obszarów aktywności samorządu terytorialnego jest wykonywanie zadań z zakresu gospodarki komunalnej. Zadania te, jako tzw. zadania własne, obejmują przede wszystkim gospodarkę: wodociągowo-kanalizacyjną, odpadami komunalnymi, ciepłą, mieszkaniową i w zakresie transportu publicznego [Ustawa o gospodarce komunalnej..., 2017]. Władze poszczególnych gmin, dysponując znaczną swobodą w wyborze form organizacyjno-prawnych zaprojektowanych przez ustawodawcę, dokonują ich wyboru w związku z realizacją powyższych zadań [Szydło, 2008]. Na podstawie różnego udziału tych form można zidentyfikować modele świadczenia usług komunalnych. Przyjmując za M. Dylewskim [2013, s. 13–14] są to: model autonomiczny, komercyjny, outsourcingowy („zewnętrznego outsourcingu”) i mieszany. W modelu autonomicznym usługi komunalne świadczone są przez jednostkę samorządu terytorialnego za pomocą jej podmiotu zorganizowanego w formie jednostki sektora finansów publicznych (czyli samorządowego zakładu budżetowego). Model komercyjny zakłada realizację usług komunalnych przez podmiot, którego właścicielem jest JST, ale funkcjonuje w formie spółki prawa handlowego. W modelu outsourcingo-

¹ Adres korespondencyjny: ul. Warszawska 63, 15-062 Białystok; e-mail: r.przygodzka@uwb.edu.pl; ORCID: 0000-0003-0488-8097.

² Adres korespondencyjny: ul. Warszawska 63, 15-062 Białystok; e-mail: mat.lajewski@gmail.com; ORCID: 0000-0002-9725-7309.

wym samorządy powierzają podmiotom zewnętrznym realizację zadań z zakresu gospodarki komunalnej. Model mieszany natomiast zawiera różnorodne rozwiązania z poprzednich modeli. Każdy z modeli charakteryzuje się różnym zakresem kontroli sprawowanej przez samorząd oraz różnym poziomem efektywności.

Z uwagi na najważniejszy aspekt świadczenia usług komunalnych, którym jest zapewnienie bieżącego i nieprzerwanego zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej z jednej strony, a z drugiej, konkretnych ograniczeń wynikających z możliwości ich finansowania, powstaje pytanie: czy istnieje zależność pomiędzy modelem świadczenia usług komunalnych a kondycją finansową gmin? Celem artykułu jest próba udzielenia odpowiedzi na powyższe pytanie i jednocześnie wypełnienia luki w zakresie badań dotyczących gospodarki komunalnej. Uzasadnieniem dla powyższej tezy jest fakt, że w dotychczasowych badaniach odnoszących się do usług komunalnych poddano analizie formy organizacyjno-prawne prowadzenia działalności gospodarczej przez jednostki gminy i ich ewolucję [m.in. Czaplak, 2015, s. 54–64; Wojtkowiak, 2013, s. 139–156; Maciejuk, 2014, s. 65–71; Woroniecki, 2014, s. 295–304; Kołaczowski, Ratajczak, 2017, s. 25–47; Grzymała, 2010]. Ponadto analizowano znaczenie tych podmiotów w rozwoju lokalnym czy regionalnym [Przygodzka, 2010; Pokładecki, 2013, s. 51–62; Czaplak, 2012, s. 211–240]. Nieliczne badania dotyczyły ekonomicznych i organizacyjnych aspektów funkcjonowania spółek komunalnych [m.in. Dolewka, 2017, s. 59–72; Grzymała, 2011; *Kondycja finansowa...*, 2014]. Na ogół poza obszarem zainteresowania pozostają kwestie związane z uwarunkowaniami funkcjonowania gospodarki komunalnej. Szczególną pozycję zajmuje w tym obszarze rozprawa doktorska M. Adamka [2013] czy opracowanie Ł. Satoły [2016, s. 247–253]. Próbę określenia zależności pomiędzy liczbą podmiotów prowadzących działalność w zakresie świadczenia usług komunalnych a wydatkami budżetowymi na ten cel podjęli autorzy niniejszego opracowania w przyjętym do druku w „Optimum. Economic Studies” artykule: *Modele świadczenia usług komunalnych a wydatki publiczne gmin (na przykładzie województwa podlaskiego)* [Przygodzka, Łajewski, 2018]. Niniejsze opracowanie stanowi pogłębienie rozpoczętych w tym zakresie badań.

Realizacja celu wymagała wykorzystania takich metod, jak: studia literatury przedmiotu, analiza aktów prawa, zgromadzenie i analiza danych statystycznych zawartych w rocznikach statystycznych oraz w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, a także opracowanie zgromadzonego materiału faktograficznego za pomocą metod statystyki opisowej. Badaniem objęto 40 wylosowanych gmin województwa podlaskiego, których struktura rodzajowa odzwierciedla strukturę ogółu gmin województwa i w których, na potrzeby wspomnianego już opracowania, zidentyfikowano modele świadczenia usług komunalnych. Na podstawie danych o sytuacji finansowej (dochody, wydatki, deficyt, zadłużenie itp.) gmin w 2016 r. obliczono wskaź-

niki opisujące ich kondycję finansową, po czym określono zależność pomiędzy syntetycznym wskaźnikiem kondycji finansowej gmin a modelem świadczenia usług komunalnych.

MODELE ŚWIADCZENIA USŁUG KOMUNALNYCH W BADANYCH GMINACH

Na podstawie szczegółowej analizy informacji zawartych na stronach BIP urzędów gmin wylosowanych do badań ustalono liczbę i rodzaje podmiotów świadczących usługi w zakresie gospodarki odpadami, gospodarki wodno-kanalizacyjnej, gospodarki energetycznej, gospodarki mieszkaniowej oraz transportu publicznego. Wynika z niej, że działalnością tą zajmuje się 18 spółek komunalnych (w tym jedna – Wodociągi Podlaskie sp. z o.o., której udziałowcami jest 15 gmin oraz samorząd województwa) oraz 11 samorządowych zakładów budżetowych. Uwzględniając dominujące aspekty prowadzonej działalności, zakwalifikowano poszczególne gminy do określonych modeli świadczenia usług komunalnych (tabela 1). Należy podkreślić w tym miejscu, że żaden z modeli nie występuje w idealnie czystej postaci, co wynika ze specyfiki poszczególnych rodzajów usług oraz odmiennych regulacji prawnych.

Tabela 1. Modele świadczenia usług komunalnych w badanych gminach (liczba gmin)

Wyszczególnienie	Model autonomiczny (A)	Model komercyjny (K)	Model outsourcingowy (O)	Model mieszany, (M) w tym:		
				A*	B*	C*
Gminy wiejskie (27)	3	nw	19	1	1	3
Gminy miejsko-wiejskie (9)	nw	nw	2	2	4	1
Gminy miejskie (3)	nw	1	nw	2	nw	nw
Miasta na prawach powiatu (1)	nw	1	nw	nw	nw	nw
Ogółem (40)	3	2	21	5	5	4

*Oznaczenia: A – model autonomiczno-komercyjny; B – model autonomiczno-outsourcingowy; C – model komercyjno-outsourcingowy; nw – nie występuje

Źródło: opracowanie własne.

W badanych gminach dominującym modelem jest model outsourcingowy (21 gmin), w którym zadania z zakresu gospodarki komunalnej powierzane są podmiotom zewnętrznym. Mogą to być spółki komunalne innych gmin bądź też prywatne przedsiębiorstwa wyłaniane w trybie przetargów. Model ten występuje przede wszystkim w gminach wiejskich. Prawidłowość powyższą potwierdzają

także badania Ł. Satoły [Satoła, 2016, s. 252]. Następnym co do częstości występowania, jest model mieszany. Zidentyfikowano go w 14 gminach. Model autonomiczny występuje w 3 gminach, podczas gdy komercyjny w 2 gminach.

KONDYCJA FINANSOWA BADANYCH GMIN

Aby określić zależność pomiędzy modelem świadczenia usług komunalnych a kondycją finansową gmin, należało obliczyć wskaźnik syntetyczny dla każdej z nich. Wykorzystano w tym celu metodę porządkowania liniowego. Jest to jedna z metod wielowymiarowej analizy porównawczej (WAP) zaliczana do metod hierarchizacji [Jajuga, 1993, 15–16; Abramowicz 1985]. Polega ona na przeniesieniu wielowymiarowych elementów na prostą, dzięki czemu można wyznaczyć zmienną syntetyczną, na podstawie której dokona się porównania obiektów objętych badaniem. Pozwala to na uszeregowanie obiektów od najlepszego do najgorszego. W tej metodzie należy wskazać stymulanty, destymulanty oraz nomenanty [Gantar, Walesiak, 2004, s. 85]. Miernik syntetyczny stworzono w oparciu o metody bezwzorcowe z wykorzystaniem unitaryzacji zerowej do normalizacji zmiennych. Do opisu badanego zjawiska użyto 12 zmiennych diagnostycznych [Wakuła, 2011, 146]:

- X1 – wskaźnik płynności w ujęciu kasowym – przedstawia on stosunek sumy dochodów i przychodów do wydatków i rozchodów;
- X2 – wskaźnik płynności w ujęciu memoriałowym – jest relacją dochodów, przychodów i należności do wydatków, rozchodów i zobowiązań;
- X3 – wskaźnik ogólnego zadłużenia – stosunek między deficytem a dochodami gminy w danym roku;
- X4 – wskaźnik zadłużenia na 1 mieszkańca – stosunek między wartością wskaźnika trzeciego a liczbą mieszkańców danej gminy;
- X5 – wskaźnik tempa rotacji – stosunek między wydatkami a dochodami pomnożony przez 360 dni;
- X6 – cykl rotacji dochodów budżetowych – stosunek wydatków do dochodów pomnożony przez 360 dni;
- X7 – wskaźnik nadwyżki – stosunek kwoty deficytu do wydatków budżetu pomnożony przez 360 dni;
- X8 – cykl wpływu należności – stosunek kwoty należności do wydatków budżetowych pomnożony przez 360 dni;
- X9 – wskaźnik samodzielności finansowej – stosunek dochodów własnych do dochodów budżetowych ogółem;
- X10 – wskaźnik subwencji – stosunek subwencji do dochodów ogółem;
- X11 – wskaźnik zewnętrznych źródeł finansowania – relacja dotacji, subwencji i kredytów do wydatków ogółem;
- X12 – wskaźnik dotacji – relacja dotacji do wydatków ogółem.

Ponieważ wartość wskaźników X3, X4 i X8 była równa bądź oscylująca w granicach 0, w dalszej analizie je pominięto. Po odrzuceniu trzech zmiennych zastosowano metodę odwróconej macierzy korelacji, aby z pozostałych 9 zmiennych wyznaczyć tylko te, które niosą istotne informacje. Na początku wyliczono współczynniki korelacji pomiędzy zmiennymi i stworzono macierz korelacji. Na tej podstawie stworzono odwróconą macierz korelacji, aby ustalić, które zmienne niosą największy zasięg informacji. W wyniku dalszych kroków ustalono, że na syntetyczny wskaźnik kondycji finansowej gmin wpływają zmienne X1, X2 i X5, czyli: płynność w ujęciu kasowym, płynność w ujęciu memoriałowym i tempo rotacji. Zatem wyliczono ich średnią, odchylenie standardowe, wartość maksymalną i minimalną, jak również współczynnik zmienności (tabela 2).

Tabela 2. Charakterystyka zmiennych

Wyszczególnienie	X1	X2	X5
Średnia	0,9546171	1,020345	400,8386
Odchylenie standardowe	0,170093	0,17935	140,3013
Max	1,3019445	1,537579	1178,122
Min	0,3055711	0,460594	293,5882
Vs%	17,817927	17,57734	35,00195

Źródło: opracowanie własne.

Na tej podstawie dokonano normalizacji wartości zmiennych w poszczególnych gminach, a następnie zsumowano je, aby ustalić wartość wskaźnika syntetycznego. W celu określenia przedziałów gmin o słabej, średniej i najlepszej kondycji finansowej, obliczono średnią i odchylenie standardowe. Ustalono następującą zależność:

- grupa A: $ws \leq sa - os$ – gminy o słabej kondycji finansowej,
- grupa B: $sa - os < ws \leq sa + os$ – gminy o średniej kondycji finansowej,
- grupa C: $ws > sa + os$ – gminy o najlepszej kondycji finansowej,

gdzie:

- ws – wskaźnik syntetyczny,
- sa – średnia arytmetyczna,
- os – odchylenie standardowe.

W przypadku 40 badanych gmin otrzymano następujące wyniki: grupa A – 5 gmin (12,5% ogółu badanych gmin), grupa B – 30 (75% ogółu badanych gmin), grupa C – 5 gmin (12% ogółu badanych gmin). W tabeli 3 zaprezentowano badane gminy w podziale ze względu na poziom wskaźnika syntetycznego kondycji finansowej (SKF).

Tabela 3. Badane gminy według wskaźnika syntetycznego kondycji finansowej

Gmina	Wskaźnik SKF
Grupa A	
Zabłudów, Zawady, Wasilków, Piątnica, Wysokie Mazowieckie	od -2,782 do -1,318
Grupa B	
Tykocin, Szepietowo, Trzcianne, Nowogród, Sztabin, Boćki, Wizna, Juchnowiec Kościelny, Kolno, Raczek, Białystok, Grabowo, Hajnówka, Klukowo, Turośl, Przerośl, Nowinka, Sokoły, Filipów, Lipsk, Sokółka, Jasionówka, Narew, Nowe Piekuty, Jaświły, Białowieża, Korycin, Kuźnica, Krypno, Bakalarzewo	od -1,190 do 1,065
Grupa C	
Knyszyn, Mielnik, Brańsk, Orla, Rajgród	od 1,336 do 3,351

Źródło: opracowanie własne.

Z przedstawionych w tabeli 3 danych wynika, że w poszczególnych grupach znalazły się różne typy gmin, przy czym w grupie gmin o najsłabszej kondycji finansowej znalazły się trzy sąsiadujące z dużymi miastami, tzn. Białymstokiem (Wasilków i Zabłudów) oraz Łomżą (Piątnica) oraz gmina miejska Wysokie Mazowieckie. Natomiast w grupie gmin o najwyższej kondycji finansowej przeważają gminy wiejskie (Mielnik, Brańsk, Orla). Z opublikowanych ostatnio przez Ministerstwo Finansów „Wskaźników dochodów podatkowych dla poszczególnych gmin, powiatów i województw na 2017 r.” wynika, że gminy Mielnik i Orla należą do „najbogatszych” w województwie podlaskim, więc ich uplasowanie się w tej grupie nie wzbudza zastrzeżeń.

MODELE ŚWIADCZENIA USŁUG KOMUNALNYCH A KONDYCJA FINANSOWA BADANYCH GMIN

Poszukując zależności pomiędzy modelem świadczenia usług komunalnych a ich kondycją finansową zestawiono je w tabeli 4.

Tabela 4. Modele świadczenia usług komunalnych w gminach o najsłabszej i najlepszej kondycji finansowej

Nazwa gminy	Rodzaj gminy	Wskaźnik SKF	Model świadczenia usług komunalnych
1	2	3	4
Gminy o najsłabszej kondycji finansowej			
Zabłudów	M-W	-2,782	O
Zawady	W	-2,077	O
Wasilków	M-W	-1,921	M
Piątnica	W	-1,397	O
Wysokie Mazowieckie	M	-1,318	M

1	2	3	4
Gminy o najlepszej kondycji finansowej			
Knyszyn	M-W	1,336	M
Mielnik	W	1,366	A
Brańsk	W	2,280	M
Orla	W	2,823	O
Rajgród	M-W	3,351	M

Źródło: opracowanie własne.

Z danych zawartych w tabeli 4 wynika, że zarówno w gminach o najsłabszej, jak i najlepszej kondycji finansowej występują wszystkie modele świadczenia usług komunalnych, tzn. mieszany (M), outsourcingowy (O), jak i autonomiczny. Oznacza to, że w oparciu o przeprowadzone badania (dobór metody oraz zestaw wskaźników przyjętych do badań) nie stwierdzono bezpośredniej statystycznej zależności pomiędzy kondycją finansową gminy a modelem świadczenia usług komunalnych. Dla potwierdzenia powyższej tezy obliczono dodatkowo współczynnik korelacji pomiędzy wskaźnikiem syntetycznym kondycji finansowej a wydatkami na usługi komunalne *per capita* w poszczególnych gminach. Współczynnik ten wyniósł $-0,147470421$. Oznacza to, że nie ma istotnej statystycznej zależności pomiędzy obydwoma wskaźnikami.

PODSUMOWANIE

Z przeprowadzonych badań wynika, że:

1. dominującym (ponad 50%) w badanych gminach województwa podlaskiego modelem świadczenia usług komunalnych jest model outsourcingowy, w którym realizację usług powierza się podmiotom zewnętrznym; model ten występuje przede wszystkim w gminach wiejskich, w których ze względu na znaczne rozproszenie miejscowości i często brak infrastruktury [Infrastruktura..., 2017] nie powołuje się własnych podmiotów,
2. $\frac{3}{4}$ badanych gmin charakteryzuje się przeciętną kondycją finansową; w grupie tej znalazł się zarówno Białystok, jako miasto na prawach powiatu, jak i wszystkie pozostałe typy gmin,
3. w trzech grupach gmin uporządkowanych według wskaźnika syntetycznego kondycji finansowej występują wszystkie modele świadczenia usług komunalnych; zatem nie stwierdzono statystycznej zależności pomiędzy zmiennymi,
4. ponadto stwierdzono brak istotnej statystycznej zależności pomiędzy wskaźnikiem syntetycznym kondycji finansowej a wydatkami gmin na usługi komunalne *per capita*.

Odnosząc się zatem do celu opracowania, który określono jako próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie: czy istnieje zależność pomiędzy modelem świadczenia

usług komunalnych a kondycją finansową gmin, należy stwierdzić, że przeprowadzone badania takiej zależności nie potwierdziły (co oznacza, że nie stwierdzono dominacji jakiegoś modelu w grupie gmin o określonej kondycji finansowej). Oczywiście do tezy powyższej należy podchodzić ostrożnie, ponieważ – jak w każdym badaniu – zmiana zastosowanych wskaźników może wpłynąć na uzyskany wynik. Z uwagi jednak na zachowaną rzetelność badań i wykorzystywany również przez innych autorów zestaw wskaźników stanowiący podstawę do obliczenia wskaźnika syntetycznego kondycji finansowej gmin można przypuszczać, że na wybór sposobu zaspokajania przez lokalne władze potrzeb mieszkańców z zakresu gospodarki komunalnej, w większym stopniu wpływ wywierają inne niż finansowe czynniki (potrzeby mieszkańców, gęstość zaludnienia, wyposażenie w infrastrukturę komunalną, charakter osadnictwa itp.). Należy też wyraźnie podkreślić, że uzyskane wyniki nie wskazują na to, że decyzje o formie organizacyjno-prawnej realizacji zadań z zakresu gospodarki komunalnej nie mają wpływu na finanse gminy (i odwrotnie), lecz jedynie, że nie stwierdzono w odniesieniu do badanych gmin, że jest to czynnik statystycznie istotny.

BIBLIOGRAFIA

- Abramowicz M., 1985, *Konstrukcje syntetycznych mierników rozwoju w świetle twierdzenia Asrrowa*, „Prace Naukowe AE we Wrocławiu”, nr 311.
- Adamek M., 2013, *Determinanty funkcjonowania sektorów inżynierskich w gospodarce komunalnej na przykładzie miasta i gminy Pleszew*, rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Zarządzania, http://www.wbc.poznan.pl/Content/285503/Adamek_Marian_rozprawa.pdf (dostęp: 18.02.2018 r.).
- Czaplak J., 2012, *Spółki komunalne w rozwoju województwa lubelskiego*, „Zeszyty Naukowe WSEI seria: EKONOMIA”, nr 5(2/2012).
- Czaplak J., 2015, *Przekształcenia organizacyjno-prawne oraz własnościowe w polskiej gospodarce komunalnej na tle krajów Europy Zachodniej*, „Studia Ekonomiczne” nr 209.
- Dolewka Z., 2017, *Funkcjonowanie spółek komunalnych w Polsce*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 477, <http://dx.doi.org/10.15611/pn.2017.477.05>.
- Dylewski M., 2013, *Procesy zmian w zarządzaniu gospodarką komunalną w jednostkach samorządu terytorialnego na tle uwarunkowań legislacyjnych*, „Nauki o Finansach” nr 4(17).
- Gantar E., Walesiak M., 2004, *Metody statystyczne analizy wielowymiarowej w badaniach marketingowych*, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław.
- Grzymała Z., 2010, *Restrukturyzacja sektora komunalnego w Polsce. Aspekty organizacyjno-prawne*, Oficyna SGH, Warszawa.
- Grzymała Z. (red.), 2011, *Podstawy ekonomiki i zarządzania w gospodarce komunalnej*, Oficyna SGH, Warszawa.
- Infrastruktura komunalna w 2016 r.*, 2017, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

- Jajuga K., 1993, *Statystyczna analiza wielowymiarowa*, PWN, Warszawa.
- Kończakowski B., Ratajczak M., 2017, *Zakres i formy prawne przedsiębiorczości komunalnej w Polsce międzywojennej i obecnie*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu” nr 4(5); <http://dx.doi.org/10.12775/PBPS.2017.021>.
- Kondycja finansowa spółek komunalnych w Polsce*, 2014, Raport CURULIS, https://www.curulis.pl/pliki/wiedza/20141030_raportspolkikomunalne_v13.pdf, (dostęp: 16.02.2018 r.).
- Maciejuk M., 2014, *Ewolucja form organizacyjno-prawnych prowadzenia działalności gospodarczej przez samorząd terytorialny*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 332, <http://dx.doi.org/10.15611/pn.2014.332.06>.
- Pokładcki J., 2013, *Rola aktywności gospodarczej samorządu terytorialnego w rozwoju lokalnym*, „Homines Hominibus” Vol. 9.
- Przygodzka R., 2010, *Usługi publiczne a jakość życia w regionach peryferyjnych* [w:] *Jakość życia a procesy zarządzania rozwojem i funkcjonowaniem organizacji publicznych*, red. A. Noworól, t. II, Monografie i Studia Instytutu Spraw Publicznych UJ, Kraków (wydanie elektroniczne, ISBN: 978-83-931253-3-3).
- Przygodzka R., Łajewski M., 2018, *Modele świadczenia usług komunalnych a wydatki publiczne gmin (na przykładzie województwa podlaskiego)*, „Optimum. Economic Studies”, nr 2, <http://dx.doi.org/10.15290/oes.2018.02.92.09>.
- Satoła Ł., 2016, *Formy organizacyjno-prawne podmiotów wykonujących zadania z zakresu gospodarki komunalnej (na przykładzie województwa małopolskiego)*, „Roczniki Naukowe SERiA”, t. XVIII, z. 1.
- Szydło M., 2008, *Ustawa o gospodarce komunalnej – komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 827).
- Wakuła M., 2011, *Zarządzanie finansami w podstawowych jednostkach samorządu terytorialnego z wykorzystaniem analizy wskaźnikowej*, rozprawa doktorska, Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi, Łódź.
- Wojtkowiak A., 2013, *Budżetowe formy organizacyjno-prawne prowadzenia działalności w sferze użyteczności publicznej przez gminy*, „Zeszyty Naukowe Instytutu Administracji AJD w Częstochowie” nr 1(7).
- Woroniecki P.M., 2014, *Znaczenie gospodarki komunalnej i prawne aspekty jej prowadzenia przez jednostki samorządu terytorialnego*, „Przedsiębiorczość i Edukacja” nr 10.

Streszczenie

Celem artykułu jest próba udzielenia odpowiedzi na pytanie: czy istnieje zależność pomiędzy modelem świadczenia usług komunalnych a kondycją finansową gmin? Badaniami objęto 40 wylosowanych gmin województwa podlaskiego. Wykorzystano takie metody, jak: studia literatury przedmiotu, zgromadzenie i analiza danych statystycznych zawartych w rocznikach statystycznych oraz w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, oraz opracowanie zgromadzonego materiału faktograficznego za pomocą metod statystyki opisowej i matematycznej. Na podstawie danych o sytuacji finansowej (dochody, wydatki, deficyt, zadłużenie itp.) gmin w 2016 r.

obliczono wskaźniki opisujące ich kondycję finansową, po czym określono zależność pomiędzy syntetyczną miarą kondycji finansowej a modelem świadczenia usług komunalnych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w ponad połowie gmin realizację usług komunalnych zleca się bądź powierza zewnętrznym podmiotom. Model ten, określaną jako outsourcingowy, występuje przede wszystkim w gminach wiejskich. Kolejnym co do częstości występowania, jest model mieszany, który zidentyfikowano w 35% gmin. W modelu tym występują w zasadzie wszystkie dopuszczalne formy realizacji zadań. Model autonomiczny zidentyfikowano w trzech gminach wiejskich, natomiast model komercyjny występuje w dwóch gminach: miejskiej i mieście na prawach powiatu. Z badań wynika ponadto, że kondycję finansową $\frac{3}{4}$ ogółu badanych gmin można określić jako przeciętną. W grupie tej znalazły się wszystkie typy gmin. Jednocześnie nie wykazano statystycznej zależności pomiędzy modelem świadczenia usług komunalnych a kondycją finansową gmin. Oznacza to, że w odniesieniu do badanych gmin, ich sytuacja finansowa nie jest czynnikiem determinującym wybór formy organizacyjno-prawnej świadczenia usług komunalnych.

Słowa kluczowe: modele świadczenia usług komunalnych, syntetyczny wskaźnik kondycji finansowej gmin, województwo podlaskie.

Models of supplying communal services in relation to financial condition of communes (by the example of Podlaskie voivodeship)

Summary

The aim of the paper is to attempt to answer the question: Whether exist dependance between a model of supplying communal services and the financial condition of communes? The survey had covered 40 randomly selected communes of Podlaskie Voivodeship. In research have been used methods like studies of the literature of the object, gather and analysis of statistical data contained in a statistical yearbook and in CSO Local Data Bank also the elaboration of gathered factual material by mathematical and descriptive statistical methods. On the basis of financial situation data of communes in 2016 (revenues, expenditures, shortfall, debt etc.) have been calculated the indicators describing their financial condition, after which specified the correlation between a synthetic measure of financial condition and model of supplying the communal services.

According to survey over half of the communes assign either consign realization of communal services for external entities. This model is specified as an outsourcing, it occurs especially in rural communes. Another most commonly used is a mixed model, which has been identified in 35% of communes. In this model appears mostly every acceptable form of tasks realization. The autonomic model has been identified in three rural communes, while commercial model occurs in two communes: urban and town on powiat rights. Moreover, the survey demonstrates that the financial condition of three-quarters of all surveyed communes might be defined as average. In the examined group have been all types of communes. Simultaneously the research indicated that there is no statistical dependence between a model of supplying the communal services and financial condition of communes. It means that in relation to surveyed communes their financial situation is not a factor which determines the selection of the organizational and legal form of supplying communal services.

Keywords: models of supplying the communal services, a synthetic indicator of financial condition of the communes, Podlaskie Voivodeship.

JEL: H41, H44, H72.